

Vocal Quest

Redactie- rubriek

Zoals u wellicht weet is dit alweer de derde editie van de Vocal Quest. In deze rubriek kunt u, als lezer, vragen stellen over een vocaal-technisch onderwerp. U krijgt dan antwoorden van onze panelleden, die ieder specialisten zijn in een bepaalde zangtechnische discipline. Zo hebben wij in ons panel drie vaste leden: Xenia Meijer, een specialist uit de klassieke stroming, Eva Wilms, een specialist uit de CVT stroming en Anne-Marie Speed, een specialist uit de EVT stroming.

De vierde stoel in het panel is een 'draaistoel'. Deze werd het afgelopen jaar bezet door een specialist uit de rock discipline, namelijk Vickey van Zijl. Ieder jaar wisselt deze draaistoel van eigenaar en wij bedanken daarom Vickey voor haar fantastische input. De redactie heeft besloten om een specialist uit de Lichtenberger-stroming uit te nodigen voor de draaistoel, en we hebben Antje de Wit bereid gevonden om vanuit haar specialisme antwoord te geven op de lezersvragen.

De vraag van deze editie is:

- **Wat is vibrato en is het een onderdeel van gezond stemgebruik'?**

Subvragen:

- **Wat vind je van non-vibrato zingen?**
- **Is vibrato een versiering, of is juist non-vibrato een versiering?**

**Antje de Wit
(Lichtenberg)**

In onderzoek dat ten grondslag ligt aan de Lichtenberger Methode is vibrato gevonden als een 'natuurlijk' klankfenomeen van een stemklank die in hoge mate zelfgeordend is en in balans. Het 'natuurlijke' vibrato is een lichaamseigen pulsatie in de klank van zo'n 5 - 7 Herz, die de gezongen stemklank als het ware doordeseemt. Het is een fijne pulsatie in geluidsstrekte (amplitude) en vaak ook toonhoogte (frequentie). Dit subtiele vibrato geeft energie en versterkt de waarneming van vocalen en toonhoogte.

De Lichtenberger Methode is een functionele stempedagogiek die zich heeft ontwikkeld vanuit het ergonomisch onderzoek naar een gezond stemgebruik voor zangers. Anatomie en fysiologie van de stemfunctie staan centraal. De kern van de benadering bestaat uit het ten volle benutten van de mogelijkheden tot zelfregulatie of synergie van de stemfunctie. In de pedagogiek worden de natuurlijke potenties van zelforganisatie in klank en lichaam wakker gemaakt en verfijnd. Zodoende wordt een gezongen klank minder het product van wils-gestuurde handelingen (= motoriek), maar meer het resultaat van een innerlijke zintuigelijke waarneming (= sensoriek).

In het Lichtenberger Klankmodel worden vier klankparameters gehanteerd, waarmee fysiologisch gezond stemgebruik kan worden omschreven, die hiërarchisch geordend zijn en in een complexe verhouding tot elkaar staan:

Het vibrato kent vele vormen en hoedanigheden. Wobbels en tremolo's. Langzaam en snel. Gelokaliseerd in specifieke zones van het lichaam of meer als een geïntegreerd verschijnsel in de gehele klank. In de ene muzikale stijl is het een 'must', in de andere juist taboe. Er wordt motorisch (= musculair) gemanipuleerd om vibrato te versterken, te veranderen óf te vermijden.

In de Lichtenberger stempedagogiek wordt de gestalte van het vibrato beschouwd als een klankparameter waaraan de mate van vrijwilligheid en zelforganisatie van de stemklank afgelezen kan worden.

Lichtenberger Klankmodel

1. toonhoogte
2. vocalen (=klinkerformanten) en consonanten
3. vibrato
4. brilliance (= zangersformanten: 3000, 5000 en 8000 Hz)

Uit: *Lichtenberger Dokumentationen, band 1, Rohmert/Landzettel, 2016*

Vibrato én brilliance zijn in dit model klankparameters van een hogere ordening. Zij ontstaan in hun verfijnde vorm als het foneren fysiologisch gezien in een hogere graad van zelforganisatie komt. Bovendien versterken ze elkaar: pulserende zangersformanten geven de stemklank een grote levendigheid en draagkracht.

Waarom het 'natuurlijk' vibrato zo ongeveer de frequentie van 5 - 7 Herz heeft, is volgens mij nog niet wetenschappelijk duidelijk. Het lichaam kent vele innerlijke ritmes en bewegingen, zoals hartslag en adem, en ook pulsaties in lymfesysteem, voedselverwerking tot minuscule bewegingen op celniveau. Ook zijn er diverse lichaamsdelen die eigen frequenties hebben die mogelijk bijdragen aan het vibrato (zie Fischer & Hartlieb, 1984). Mogelijkerwijs reageren deze fysiologische ritmes, eigen frequenties en de klanktrillingen op elkaar, en integreren in de stemklank tot het 'natuurlijke' vibrato.

Non-vibrato is dus altijd een onderdrukking van het bovengenoemde lichaamseigen klankfenomeen. Het produceren van vibrato door musculaire manipulatie van bijvoorbeeld tong, strottenhoofd, hals of middenrif, leidt tot een vibrato dat fysiek geïsoleerd is en meer nadrukkelijk wordt waargenomen.

Hoe kun je werken aan een 'natuurlijk' vibrato? In een vragende en onderzoekende pedagogiek kun je de innerlijke klanken en lichaamswaarneming van een zanger vergroten en verfijnen. Voor leerlingen met een nadrukkelijk musculair vibrato kan het onderzoeken van de akoestische vorm een optie zijn. Vragen zouden kunnen zijn: Kan je vibrato ook plaatsvinden vanuit je neusholtes? Of bepaald door je trommelvlies? Of in je gehoorgangen?

Voor leerlingen zonder vibrato is het onderzoeken van de bewegelijkheid en levendigheid in de klank een optie: hoe klinkt je stemklank als je zingt met de herinnering aan het ritmische zuigen/sabbelen van een baby (zuigreflex) (*bron: Lichtenberger Instituut*)? Hoe klinkt je stem als je je handen ritmisch van en naar je oren (of naar je mond) beweegt? En hoe zingt het als je je alleen nog die beweging van die handen herinnert?

Het 'natuurlijke' vibrato is een kostbaar middel tot expressie van binnenuit. Beelden, woorden, emoties, melodie en dergelijk beïnvloeden ieders fysiologie (bijvoorbeeld hartslag, adem, tonus in bindweefsels en spieren). Het vibrato reageert op die fysiologische veranderingen in lichaam en klank (*bron: Martin Landzettel*). Zo kan vibrato een uiting zijn van onze muzische en artistieke persoonlijkheid.